

عوامل اجتماعی و خانوادگی موثر بر گرایش به سرقت (مورد مطالعه زندان مرکزی اصفهان)

اصغر محمدی^{۱*}، طهمورث شیری^۲، سعید معدنی^۳، ابراهیم انصاری^۴

۱- استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان

۲- استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران غرب

۳- استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

۴- دانشیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان

چکیده

در این تحقیق سعی می‌شود که عوامل موثر بر گرایش به سرقت از دیدگاه اجتماعی و خانوادگی مد نظر قرار گیرد. روش تحقیق پیمایشی و ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه است. جامعه آماری زندانیان سارق زندان مرکزی اصفهان که تقریباً ۲۳۴۹ است. تعداد نمونه محاسبه شده ۳۳۰ نفر که به صورت نمونه‌گیری تصادفی انتخاب گردید. برای چارچوب نظری ضمن مطالعه مقدماتی، تلفیقی از نظریه‌های: دورکیم، ویلیام گود، ساترلند، نظریه تضاد، مرتن و هیرشی انتخاب شد که نظریه غالب را می‌توان نظریه هیرشی بیان نمود. نتایج تحقیق بر اساس ضریب همبستگی حاکی از آن است که بین متغیرهای مستقل اصلی شامل: پیوند اجتماعی، وضعیت خانوادگی، ویژگی‌های گروه دوستان، علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف) با متغیر وابسته یعنی اقدام به سرقت رابطه معناداری وجود دارد. همچنین بین متغیرهای

مستقل فرعی شامل: دلبستگی فرد به خانواده و...، مشغولیت و کار مناسب، اعتقاد به انجام هنجارها و قوانین اجتماعی، وجود شکست و ناکامی در دوران زندگی، دوستی‌های غیر متعارف، دوستی و رابطه با مال خر، راحت طلبی و خود شیفتگی با گرایش به سرقت رابطه معناداری وجود دارد. در ضمن بین متغیرهای مستقل فرعی شامل: تعهد اجتماعی خانواده نابسامان با اقدام به سرقت همبستگی (رابطه) معناداری وجود ندارد. طبق نتایج بدست آمده از رگرسیون چند متغیره مجذورات R تعدیل شده (ضریب تعیین تعدیل شده) برابر ۰/۱۴۷ است که نشان می‌دهد متغیرهای مستقل توانایی ۱۴/۷ درصد تغییرات متغیر وابسته (اقدام به سرقت) را دارا هستند.

واژه‌های کلیدی: جامعه‌شناسی، آسب‌شناسی اجتماعی، جرم، سرقت، سارق، علل اجتماعی و خانوادگی، زندانیان، خانواده، پیوند اجتماعی.

مقدمه و بیان مسأله

در قرون اخیر بنا به دلایل مختلف از جمله انقلاب فرهنگی و انقلاب صنعتی و... به تدریج دگرگونی و تغییرات در ساختار جغرافیایی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و... جوامع پدید آمد به طوری که زمینه برای پیشرفت و توسعه جوامع بویژه اروپای غربی و شرقی، آمریکای شمالی، ژاپن و سایر کشورها فراهم شد. رشد صنعت، شهرنشینی و تحول در بخش‌های اقتصادی شامل صنعت، خدمات و کشاورزی و... سبب گردید که علاوه بر پیشرفت‌های اقتصادی، همچنین توسعه سیاسی، اجتماعی، فرهنگی اقشار مختلف جوامع افزایش یافت.

در دهه‌های اخیر به موازات توسعه و پیشرفت‌هایی متعدد که در عرصه اقتصادی، صنعتی، خدماتی، کشاورزی، فرهنگی، اجتماعی در سطح استان بویژه اصفهان به وجود آمده است، اما از سوی دیگر زمینه برای وقوع و بروز انحراف‌ها و کجروی‌های اجتماعی و فرهنگی افزایش یافته است. از مهم‌ترین انحرافات در استان بویژه اصفهان، اعتیاد و قاچاق مواد مخدر، ضرب و جرح عمدی، تخریب، خیانت در امانت، صدور چک بلامحل، رابطه نامشروع، نگهداری مشروبات الکلی، کلاهبرداری، ضرب و جرح غیرعمدی، قتل، خودکشی، بزهکاری، آدم

ربایی، و خرید و فروش و حمل اسلحه غیر مجاز، و... بویژه سرقت (انواع آن) می‌توان عنوان کرد.

سرقت یا دزدی از جمله انحرافات است که در تمام دوره‌های تاریخ و در بسیاری از جوامع از جمله کشور ما مساله انحرافی و مورد تنفر اقشار مختلف اجتماعی بوده و در تمام ادیان و بویژه اسلام نامشروع و از گناهان کبیره محسوب شده است. در جوامع دوره باستان و همچنین جوامع معاصر سرقت و دزدی امری ناپسند بوده به طوری که امنیت اجتماعی را تهدید کرده است.

روند تاریخی سرقت در استان مبین آن است که در طول دهه‌های اخیر بویژه سال‌های اخیر سرقت (انواع سرقت) تحت تاثیر عوامل متعدد از جمله: فقر و بیکاری، اعتیاد، پایین بودن سطح باورهای مذهبی، پایین بودن سواد، فقدان درآمد و امکانات رفاهی لازم، و... در سطح استان اصفهان افزایش یافته است. استان اصفهان به عنوان یکی از استان‌های مهم کشور از ابعاد اقتصادی، صنعتی، کشاورزی، خدماتی، تاریخی و علمی و آموزشی و گردشگری جایگاه مهم در سطح کشور داشته و دارد.

سرقت یعنی ربودن خدعه آمیز مال غیر، برداشتن چیزی از دیگری بدون اطلاع و رضایت او، گرفتن و ربودن اموال و پول کسی به زور و مکر و فریب (ستوده، ۱۳۸۹: ۱۵۸ و ۱۵۷) در جامعه آماری مورد مطالعه سارقان به اشکال و تکنیکهای مختلف اقدام به سرقت کالاها، اشیاء گرانبها، آثار تاریخی، لوازم خانگی، اتومبیل، موتور سیکلت، پول و اسناد مهم، لوازم یدکی و فنی، لوازم صنعتی و کارگاهی، محصولات کشاورزی، دام و احشام، فرش، کالاهای برقی و الکتریکی، تخلیه حساب‌های بانکی، لوازم کامپیوتری و...

بر اساس مطالعات انجام شده سارقان جامعه مورد مطالعه (زندان مرکزی اصفهان) را می‌توان به اشکال مختلف تقسیم بندی نمود. ۱- دله دزدی: شامل اینکه سارق اقدام به سرقت شی، کالا پول و... می‌نماید که از نظر اقتصادی و اجتماعی ارزش چندانی ندارد مثل کیف قابی ۲- سرقت عادی سرقتی است که سارق بدون توسل به زور شی، کالا و... را می‌رباید. در واقع بر داشتن غیر قانونی اموال دیگران بدون کاربرد زور یا تهدید از شایعترین سرقتها محسوب می‌شود. (اقتباس از بلوچ و گیس، ۲۷۷: ۱۹۷۰). ۳- سرقت با توسل به زور (عنف) که به

صورت فردی و گروهی رخ می‌دهد و با خشونت همراه است و معمولاً مجرم با فرد قربانی مواجهه می‌شود. به عبارت دیگر تلاش برای برداشتن هر چیز ارزشمندی از یک شخص به زور یا تهدید که به صورت ناگهانی و همراه با ترساندن باشد (خلعتبری، ۱۳۸۴: ۲۶۳). ۴- سرقت مسلحانه عبارتست از اینکه سارق با اسلحه سرد و بویژه گرم اقدام به ربودن کالا، شی، پول و... می‌نماید معمولاً از طریق تهدید و ترس در میان مالک یا مالکان و مردم ایجاد می‌کند (اقتباس از صفاری، ۱۳۸۵: ۴۰ و میرمحمد صادقی، ۱۳۸۳: ۳۰۹).

توزیع فراوانی سرقت در کل کشور یکسان نیست مثلاً در استان اصفهان پدیده سرقت بعد از اعتیاد و قاچاق مواد مخدر از نظر تعداد بالاترین نرخ زندانیان استان اصفهان بویژه زندانیان مرکزی اصفهان را شامل می‌شود به طوری که بیش از ۳۱ درصد از زندانیان را شامل می‌شود. تعداد زندانیان مرتبط با جرایم سرقت در زندان اصفهان تقریباً ۲۳۴۹ نفر می‌باشند که جامعه آماری را تشکیل می‌دهند. (واحدآماراداره کل زندانهای استان اصفهان، ۱۳۹۳)

مطالب مزبور در وقوع مساله سرقت بویژه در سطح استان و مخصوصاً اصفهان عوامل متعددی تاثیر دارد که از بعد اجتماعی و خانوادگی عوامل ذیل را می‌توان به طور مختصر بیان کرد. عوامل اجتماعی: افزایش نابرابریها و فاصله اجتماعی و طبقاتی، اعتیاد، هم نشینی با دوستان ناباب، افزایش نرخ بیکاری، مهاجرت، فعالیت مال خرها و....

عوامل خانوادگی: نابسامانی‌های خانوادگی، ناکامی و شکست‌های زندگی، فقدان نظارت والدین بر رفتار فرزندان در دوران نوجوانی و جوانی، فقر عاطفی و...

بنابراین با توجه به مطالب در این تحقیق سعی می‌شود که عوامل اجتماعی و فرهنگی موثر بر سرقت پرسش اصلی اینست که اگر چه عوامل متعددی در بروز سرقت موثر است اما سوال اصلی اینکه عوامل اجتماعی موثر در سرقت چیست، دوم عوامل خانوادگی موثر بر اقدام به سرقت چیست؟

هدف اصلی: بررسی عوامل اجتماعی، فرهنگی موثر بر گرایش به سرقت (مطالعه موردی زندان مرکزی اصفهان) است.

تحقیق مزبور بنا بر دلایل ذیل دارای اهمیت و ضرورت است که عبارتند از: نخست: مطالعات اولیه در استان اصفهان و بویژه در میان زندانیان در استان اصفهان مبین این نکته است

که بعد از قاچاق مواد مخدر و اعتیاد، بالاترین انحراف و آسیب از نظر میزان ۳۱ درصد، سرقت بر حسب خاستگاهی طبقاتی محسوب می‌گردد.

دوم: مساله سرقت با توجه به تغییرات اقتصادی^۱ اجتماعی و فرهنگی و بویژه گذر جامعه از سنتی به صنعتی از نظر انواع و اشکال متنوع شده و بعضا ممکن است در آینده گسترش یابد. سوم: مساله سرقت در جامعه می‌تواند به دنبال خود آسیب‌های اجتماعی دیگری از قبیل: تجاوز به حقوق دیگران (شهروندان)، ترس، ناامنی، اضطراب، نگرانی و... را در سطح فردی و خانواده‌ها تشدید کند.

مفهوم سرقت و به مثابه یک مساله اجتماعی

سرقت: «ربودن خدعه آمیز مال غیر، برداشتن چیزی از دیگری بدون اطلاع و رضایت او، گرفتن و بردن مال و پول کسی به زور و مکر و فریب، ربودن متقلبانه شیئی متعلق به دیگری» (ماده ۲۱۲ قانون حدود و قصاص به نقل از ستوده، ۱۳۸۹، ۱۵۸ و ۱۵۷)

- برداشتن چیزی از دیگری بدون اطلاع و رضایت او (کاو، ۱۳۹۱ جلد دوم: ۹۸۴).

«مساله اجتماعی به وضعیت اجتماعی گفته می‌شود که بخشی از جامعه آن را برای اعضای خود زیان آور تشخیص دهد و در پی چاره جویی برای رفع و اصلاح آن برآید.» (mooney، 2000 به نقل از ستوده، ۱۳۸۴: ۳۷) جامعه شناسان مخصوصا پیروان مکتب جامعه شناسی نظم و کارکردگرایی بر این امر اعتقاد دارند که حیات و تداوم اجتماعی به واقعیتی به نام هنجار استوار است.» (واگ برن و نیمکف، ۱۳۵۳: ۲۵۳ به نقل از محسنی، ۱۳۸۳: ۲۶)

بودن^۱ «انحراف را به رفتاری اطلاق می‌کند که مخرب زندگی بوده مورد سرزنش قرار گیرد با موجب لطمه و جریمه گردد به نظر بودن انحراف غالبا مترادف با قانون شکنی است و در جامعه موارد آن خیلی بیشتر از جرم است» (بودن، ۱۹۸۹: ۸۷).

عناصر اصلی سرقت

در مورد سرقت چهار عنصر «ربودن»، «مال»، دیگر و بطور «پنهانی» مطرح می‌شود که به شرح ذیل مورد بررسی قرار می‌گیرند. ۱-ربودن: رکن اصلی سرقت در ایران ربایش است. لازمه تحقق ربایش نقل مکان دادن مال از محل به محل دیگر است. «ربایش به معنای بلند کردن کش رفتن، برداشتن، گرفتن و قاپیدن.» (صبری، ۱۳۷۸: ۶۷ و اقتباس از میرمحمد صادقی، ۱۳۸۳: ۲۰۵).

مال: موضوع جرم سرقت باید مال باشد. مال عبارتست از آن چیزی است که پرداخت پول یا کالای با ارزش دیگری در مقابل آن هم از نظر عقل و هم از نظر شرع جایز شناخته شود. تعلق به غیر (ملک غیربودن): «برای تحقق جرم سرقت باید مال ربوده شده متعلق به غیر (یعنی در مالکیت دیگری) باشد، بنابراین ربایش اموال بلا صاحب که در مالکیت کسی قرار ندارد سرقت محسوب نمی‌شود» (میرمحمدصادقی، ۱۳۸۳: ۲۱۹ و ۲۲۰).

بطور پنهانی: یکی از نکات اساسی در مساله سرقت این است که انسان مال دیگری را بطور پنهانی بر باید. (ماده ۲۱۲ سرقت). (اقتباس از میرمحمدصادقی، ۱۳۸۳: ۲۲۳-۲۲۲ و صبری، ۱۳۷۸: ۹۴-۹۳).

انواع سرقت

سرقت‌ها را می‌توان به اشکال مختلف تقسیم بندی کرد:

الف) سرقت به اعتبار شدت و ضعف مجازات (حقوقی) سرقت مستوجب حد، سرقت‌های تعزیری، راه زنی، سرقت‌های مشدد شامل سرقت‌های مقرون به آزار و تهدید و سرقت مسلحانه.

ب) تقسیم سرقت به اعتبار عامل (مباشر) حرفه ای یا نیمه حرفه ای و غیر حرفه ای.

ج) تقسیم سرقت به اعتبار زمان انجام: سرقت در روز (تعطیل و غیرتعطیل) و سرقت در شب.

د) تقسیم سرقت به اعتبار نحوه عمل عامل: تک رو، زوجی و گروهی (بانندی).

- ه) تقسیم سرقت به اعتبار مال مسروقه، سرقت فرش، خودرو، قطعات و متعلقات آن، لوازم خانوادگی، سرقت طلا، جواهرات، پول، نقد، سرقت اشیای عتیقه، سرقت احشام.
- و) تقسیم سرقت به اعتبار محل آن: سرقت منزل، مغازه، فروشگاه، انبار، بانک، ادارات، اماکن عمومی (هتل، پایانه‌ها، گرمابه‌ها و...)
- ز) تقسیم سرقت به اعتبار راهها و طرق ورود سارق (پروین، ۱۳۸۶: ۱۷-۱۶)

پیشینه پژوهش

بلر^۱ (۱۹۹۷) در پژوهش پیرامون نرخ جرایم خطرناک در ۶۰ منطقه شهری، سطح و نوع تعامل یافته شده در هر منطقه را مورد بررسی قرار داد. بلر گزارش کرد که گردهمایی مناطق همجوار در سالی یکبار یا بیشتر، قوی ترین تأثیر مثبت را بر نرخ سرقت از منازل، دزدی با موتور و کیف قاپی داشته است یعنی این که همسایگان صرف نظر از این که خود را دوستان نزدیک مناطق همجوار بدانند یا نه، خواهان حضور در یک فعالیت نظارتی و دفاعی هستند. نکته مهم شناختن همسایگان است (اقتباس از وینفری، ۱۳۸۸: ۲۱۹).

پژوهش سازمان اف. بی. آی در آمریکا: در سال‌های اخیر در پژوهش مزبور معلوم شد که هر ساله به طور متوسط ۲۰ درصد بر میزان سرقت‌ها (از فروشگاه‌های بزرگ) افزوده می‌شود، نکات مهم: ۱- افراد خوش لباس (زن یا مرد) بیشتر از افراد مستمند دزدی می‌کنند. ۲- میزان تحصیلات هم کوچکترین تأثیری در این نوع سرقت‌ها ندارد حتی افراد لیسانسه و مهندسين و پزشکان گاه مثل کارگران بی سواد مرتکب سرقت می‌شوند. ۳- از هر ۳۰ فقره سرقت فقط ۹ سارق به دام می‌افتند در عمل بیش از ۷۰ درصد سارقین از چشم مأمورین پنهان می‌مانند (اقتباس از صلاحی، ۱۳۸۷: ۵۳-۵۴).

کلینتون و گادفری (۲۰۱۲) در تحقیق خود تحت عنوان «تأثیر هویت نژادی و نابرابری در سرقت در افریقای جنوبی» صورت گرفت. در این تحقیق که از روش مقایسه ای و آزمومن‌های ناپارامتری استفاده شده و در نهایت از تحلیل رگرسیونی استفاده شده که اطلاعات

بدست آمده حاکی از آن است که هویت نژادی به طور قابل توجهی بر تصمیمات سرقت تاثیر گذاشته است.

ریچارد (۲۰۱۱) در تحقیق خود تحت عنوان «سرقت جوانان، خرابکاری و حمله با توجه به فرآیندهای علمی» انجام شد. در این مقاله به بررسی توضیحات کلی در مقابل رفتار خاص، خوددزدی، خرابکاری و حمله گزارش شده است، برای ۲۲۴ دانشجوی سفید پوست دبیرستانی سال دوم در چار چوب یک مدل علمی که بیشتر از متغیرهای اصلی به عنوان رفتار بزهکار مورد بررسی قرار گرفت. از داده‌های بدست آمده حاکی از آن است که دوستان بزهکار و عملکرد مدرسه در میان متغیرها بیشتر در وقوع سرقت نقش دارند.

-در پژوهشی که توسط کاران چینگر، جانت، رابرت اف تحت عنوان «نقش تعهدات در تصمیم گیری برای جلوگیری از سرقت در دانشگاه بوستون» انجام گرفت. در این پژوهش که جامعه آماری ۳۰ نفر بود تعداد ۲۰ نفر مشاهده مستقیم در دزدیدن یک ماشین حساب داشتند که از این ۲۰ نفر، ۱۱ نفر مرد و ۹ نفر زن بودند، که حاکی از آن بود جنسیت در تعهدات تأثیری چندانی ندارد.

معدنی (۱۳۷۳) در تحقیق خود با عنوان «آسیب شناسی اجتماعی سرقت در شهر شیراز»، محقق متغیرها را به صورت ذیل تقسیم بندی کرده است: متغیرهای شخص شامل: سن، جنس، تأهل و تابعیت، متغیرهای فعال شامل فرصت‌های مشروع، برچسب، منحرف، فرصت (ایام تعطیل و فصل سرقت) زمینه ساز سرقت، سواد و متغیر وابسته، سرقت است. همانند پژوهش‌های دیگر اکثریت سرقت‌ها به ترتیب از منزل ۳۴/۶ درصد، مغازه با ۲۳/۳ درصد و وسیله نقلیه ۲۳/۹ درصد بوده است. ۶۵ درصد از سارقان با برنامه قبلی دست به سرقت زده‌اند.

پروین (۱۳۸۶) در پژوهش خود با عنوان «تبیین جامعه شناختی عوامل موثر بر سرقت نوجوانان (مطالعه موردی شهر کرمانشاه) نتایج پژوهش حاکی از آن که تفاوت‌های معناداری بین نوجوانان سارق و غیرسارق در متغیرهای تأثیرگذار وجود دارد متغیرهای مستقل اصلی پژوهش؛ یعنی میزان از هم گسیختگی خانوادگی، میزان همنشینی با کجروان، میزان پیوند اجتماعی، وضعیت اقتصادی، خانوادگی و میزان احساس محرومیت نسبی تفاوت‌های معناداری به لحاظ نظری و آماری در بین دو گروه تجربی و کنترل مشاهده شد.

وزیری پاک (۱۳۸۷) در پژوهش خود با عنوان « بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر سرقت در ایران مورد مطالعه ایستگاه راه آهن تهران » نتایج عبارت است از این که: عوامل اجتماعی اثرگذاری نظیر: اعتیاد، راحت طلبی و سریع به رفاه رسیدن، فقر، عدم کنترل و نظارت خانواده، بیکاری، فقدان آگاهی از مجازات‌های جرایم، فرار از منزل دوستان فرد، سواد، طلاق و عدم کنترل اجتماعی، در انجام تحقیقات به عنوان متغیر مستقل با متغیر سرقت مورد آزمون و بررسی قرار گرفته اند.

صالحی (۱۳۷۵) «در پژوهش خود با عنوان: بررسی تطبیقی میزان سرقت در استان مازندران طی سال‌های ۷۰-۷۲». یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که سرقت در طول سال‌های ۷۰ تا ۷۲ در استان روند افزایشی داشته است. در مجموع ۲۱ درصد از تغییرات میزان سرقت در این مناطق به متغیر کنترل اجتماعی وابسته است و ۱۴ درصد نیز به عامل بی‌سازمانی اجتماعی بستگی دارد.

سلطانی فارسانی (۱۳۷۵) در تحقیق خویش با عنوان «بررسی انگیزه‌های بروز سرقت در استان چهارمحال و بختیاری». یافته‌های تحقیق عبارتست از: حدود ۶۵ درصد از سارقان بیش از یکبار سرقت انجام داده اند. بی‌سواد، مهاجرت، گستردگی خانواده، روابط با افراد مجرم، فقدان برخورداری از امکانات مناسب زندگی، سکونت در نقاط جرم خیز از عوامل دخیل در بروز جرم است.

جمع بندی

معمولاً تحقیقات دارای ابعاد مثبت (نقاط قوت) هستند به طوری که می‌تواند از بعد نظری در زمینه تولید و گسترش علم و دانش تأثیر داشته باشد. هم‌چنین از بعد کاربردی و تجربی نتایج و یافته‌های آن‌ها برای سازمان‌های مرتبط و بهبود نسبی انحراف و آسیب‌های اجتماعی مثمر ثمر واقع شوند.

از منظر دیگر پژوهش‌ها و تحقیقات عاری از نقض و ضعف نمی‌باشند که برخی از نارسایی‌های آن‌ها به شرح ذیل است، نخست: برخی از تحقیقات فاقد پشتوانه تئوریک مشخص بوده و برخی از آن‌ها بدون داشتن چارچوب نظری به جمع‌آوری اطلاعات و توصیف آن‌ها

اقدام شده است. دوم: در بیشتر مطالعات انجام شده مفاهیم و متغیرهایی به کار گرفته شده، تعاریف روشن نظری و عملی دقیقی ندارند که این از ساختارمندی و قاعده مندی حاکم بر پژوهش‌های علمی می‌کاهد. سوم: بسیاری از تحقیقات انجام شده با رویکرد حقوقی بوده لذا مسأله سرقت بیشتر از ابعاد حقوقی انجام شده و بر اساس روش توصیفی و اسنادی صورت گرفته است.

مبانی نظری

سرقت از دیدگاه اسلام

الف) قرآن کریم: درباره سرقت ابتدا حرمت مال مردم را مشخص می‌فرماید و خطر تجاوز به مال مردم و بیت المال را بیان می‌کند و برای سارقان با توجه به نوع و میزان سرقت آنان عذاب الهی را مشخص کرده است.

« وَ السَّارِقُ وَ السَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَ اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ؛ دست مرد دزد و زن دزد را به کیفر عملشان ببرید، این عقوبتی است که خدا بر آنان مقرر داشته و خدا مقتدر و داناست.» (مائده/ ۳۸)

نکات ذیل از آیات مزبور استنباط می‌شود: ۱- حکم سرقت در آیات قرآن کریم به روشنی بیان شده و آن قطع ید یا دست است. ۲- به نظر می‌رسد که از نظر خداوند سرقت انحراف مهم و خطرناکی برای فقدان تداوم امنیت مالی و اجتماعی است

ب) معصومین (ع): احادیث و روایات متعددی نیز از سوی معصومین (ع) مطرح شده که این امر نشان دهنده اهمیت و اثرات فردی، خانوادگی و اجتماعی و اخروی آن دارد.

حضرت امام صادق (ع) از قول نبی اکرم (ص) نقل کرده که زنا نمی‌کند زناکننده درحالی که به خدا و روز جزا ایمان داشته باشد و همچنین دزدی نمی‌کند شخص دزد در حالی که ایمان داشته باشد.» (صبری، ۱۳۷۸: ۲۹ به نقل از وسائل الشیعه).

سرقت از دیدگاه جامعه‌شناسی

نظریه پیوند اجتماعی: هیرشی در کتاب علل بزهکاری مدعی شد که چهار نوع رشته پیوستگی وجود دارد. هیرشی معتقد بود که چهار عنصر اصلی باعث پیوند فرد و جامعه می‌شوند با توجه به مطالب مزبور در مورد چهار جز اصلی پیوند شخص با جامعه می‌توان این نکته را مطرح کرد. (صدیق سروستانی، ۱۳۸۳: ۲۱؛ هیرشی، ۱۹۶۹: ۲۶-۱۶).

سوال: پیوند بین فرد و جامعه چگونه برقرار می‌شود؟ از چهار طریق که شامل: ۱- وابستگی (دلبستگی): از نظر هیرشی وابستگی فرد به دیگران که شامل خانواده، همسالان (دوستان)، اقوام، فرزندان، معلمان و مربیان، به همسر، اقوام نزدیک و... هر چه بیشتر باشد کمتر امکان دارد مرتکب کج رفتاری شود (غلامی، ۱۳۸۷: ۲۴۴).

۲- تعهد: مفهوم تعهد از منظر جامعه‌شناختی، مفهوم خود در روان‌شناسی محسوب می‌شود. اگر فرد در جامعه در راه دستیابی به اهدافی از قبیل تحصیل، کار، انتظارات آموزشی و تربیتی مانند مدرسه رفتن و درس خواندن، داشتن شهرت خوب در میان دیگران (بستگان، دوستان، همکاران در سازمان اداره و محل کار و...) آینده خوب برای خویش، همسر، فرزندان و... در جامعه باشد (اقتباس از محسنی، ۱۳۸۳: ۹۱ و فرانکلین، ۱۳۸۸: ۲۱۰).

۲- مشغولیت: یکی از مسائل و معمولاً آرزوهای هر فردی آنست که بتواند پس از کسب تحصیل و مهارت معینی در حرفه یا سمت خاصی شغل مناسبی بدست آورد. اشتغال فرد در مشاغل دولتی یا خصوصی باعث می‌گردد قسمت قابل توجهی از اوقات روزمره وی پر شود، در حالی که افراد بیکار و فاقد شغل رسمی و معین وقت بیشتری برای هنجار شکنی دارند. (ممتاز، ۱۳۸۵: ۱۲۲ و اقتباس از مسلمی، ۱۳۸۰: ۵۰۲).

۴. اعتقاد: هیرشی معتقد است هرچه اعتقاد در فرد ضعیف تر باشد بیشتر احتمال دارد که هنجار شکنی کند لذا انحراف به علت فقدان اعتقاد به اعتبار هنجارها و قوانین واقع می‌شود.

یکی از متغیرهای مستقل در ارتباط با متغیر وابسته (سرقت) میزان اعتقاد به اصول اولیه دین و پای بندی به انجام اعمال دین است. در زمینه انحرافات به طور کلی برخی از صاحب نظران به ویژه هیرشی می‌توان استنباط نمود که میزان اعتقاد، پای بندی افراد به هنجارها و ارزش‌ها

می‌تواند در افزایش پیوند فرد و جامعه مؤثر باشد. (اقتباس از احمدی، ۱۳۸۴: ۹۱ و ممتاز، ۱۳۸۵: ۱۲۲ و ۱۲۳).

نظریه آنومی و خانواده ویلیام گود و بروک: در مبحث مبانی نظری گفته شد که برخی از اندیشمندان از قبیل: تامس و فلورین زنانیکی، هارلوک بروک و ویلیام گود و... در مورد تأثیر خانواده بر گرایش نوجوانان و اعضای خانواده به انحرافات اجتماعی تأکید دارند. از میان اندیشمندان مزبور به نظر می‌رسد که دیدگاه‌های ویلیام گود و بروک بیشتر به موضوع مورد پژوهش می‌تواند ارتباط داد البته گرچه آنان به طور مستقیم به پدیده سرقت نپرداخته اند اما در نظریه گود نابسامانی‌های خانوادگی از قبیل: طلاق، جدایی، ترک خانه، فقدان تعامل و تفاهم و... شده که این امر می‌تواند در بروز آسیب‌های اجتماعی مؤثر باشد. (اقتباس از گود، ۱۳۵۲: ۲۴۹).

از تحلیل دیدگاه‌های ایشان می‌توان نکات ذیل را استنباط نمود. از نظر گود خانواده دارای وظایف و کارکردهایی از قبیل: تأمین نیازهای جسمانی: تغذیه، خوراک، مراقبت، بهداشت و درمان، تأمین پوشاک مسکن و... است. دوم: شناخت خود شامل: مهر و محبت به همدیگر، آرامش، نشاط و

سوم: آموزش و یادگیری هنجارها و ارزش‌ها، عادات، رسوم و... می‌باشد. چهارم: رشد منظور زمینه برای شکوفایی استعدادها و توانایی‌های اعضا به ویژه فرزندان به وجود آید.

نظریه تضاد: همان طوری که قبلاً گفته شد در آراء و نظریه پردازان تضاد تبیین جرم را باید در درون ساختار اقتصادی و اجتماعی جستجو کرد. تضاد گرایان بر خلاف تبیین‌های ساختی و کارکردی معتقد هستند که در درون جامعه وفاق و انسجام کامل و واقعی در باره ارزش‌ها وجود ندارد. دوم: وجود تضاد در درون جامعه علت اصلی بوجود آمدن جرم و کجروی در درون جامعه است. چهارم: حاکمیت طبقه بورژوازی باعث می‌شود که ارزش‌های خود را بر جامعه حاکم نماید. حال از نگاه و منظر طبقه حاکم سرپیچی و سر باز زدن طبقه پایین (فاقد وسایل تولید) از ارزش‌ها، ایده‌ها، هنجارها و گرایش‌های طبقه بالا انحراف تلقی می‌گردد (اقتباس از سلیمی، ۱۳۸۵: ۴۶۴).

«به طور کلی می‌توان گفت که بر اساس نظریه پردازان تضاد، بزهکاری و انحراف مقدم بر هر چیز یک پدیده اجتماعی است که ریشه‌های آن در نابرابری انسانها یافت می‌شود که تمرکز ثروتها در دست عده ای معدود در برابر بینوایی و بردگی دیگران است به این طریق جنایت، بیانی ویژه از مبارزه طبقاتی است (گسن، ۱۳۷۰: ۱۴۹).

نظریه همنشینی ساترلند: از صاحب نظران نظریه همنشینی و یادگیری، آکرز و به ویژه ساترلند است. بر احساس دیدگاه ساترلند می‌توان استنباط نمود که معمولاً هر فردی در جامعه و محیط اجتماعی با دو نوع اعمال مواجه می‌شود نخست رفتارها و اعمال سالم و صحیح و متناسب با هنجارها بعبارت دیگر هر فرد می‌تواند با عقل و اراده و انتخاب خویش گرایش به اعمال و کنش‌های هنجارمند داشته باشد. دوم: برخی از افراد به عنوان مثال سارق‌ها اعمال و کنش‌های هنجارشکن و مجرمانه در جامعه، خانواده.... از خود بروز می‌دهند.

هر فردی در طول حیات خود و در ارتباط با دیگران ارزش‌ها و هنجارها را فرا می‌گیرند اما جهت این فراگیری (اطاعت از هنجارها و قوانین و یا سرپیچی از آنها) بستگی به آن دارد که آنها از چه کسی می‌آموزند (استفان، ۱۹۹۰: ۲۰۱). بدین سان است که رفتار انحرافی در نتیجه تماس با خرده فرهنگ‌های انحرافی و جدایی از تأثیرات ضد انحرافی رخ می‌دهد که این فرایند متضمن ماهیت وضعیت و کیفیت حضور فرد در آن می‌نماید مثلاً از این منظر می‌آید با تغییر جایگاه آدمیان می‌توان به تنوع نقش‌های به هنجار و انحرافی نگریست که چگونه از عدم انحراف و از معاشرتی بودن به انزوا می‌گرایند (ساترلند، ۱۹۹۵: ۷۴).

نظریه فشار ساختاری: «بر اساس دیدگاه مرتن در جامعه عواملی وجود دارد که از مردم را تحت فشار قرار می‌گیرد و آنان را به گرایش به کج رفتاری می‌کند. مرتن این فشار را ناشی از عدم توانایی شخص در دست یابی به اهداف مقبول اجتماعی می‌داند (تیو، ۲۰۰۱: ۱۷). از نظر مرتن در جامعه جدید صنعتی، با توجه به این که به ابعاد مادی و اقتصادی جامعه تأکید زیادی می‌شود لذا یک سری اهداف مشخص شده است. برای رسیدن به اهداف راهها و وسایل مورد نیاز هم دستیابی به اهداف را ندارند. بعبارت دیگر در اقشار فرودست فرصت‌های کمتری برای تحقق آرزوها و اهداف مورد نظر وجود دارد. در نتیجه ممکن است برخی از افراد برای رسیدن به اهداف و آرزوها از راهها و وسایل نامشروع بهره گیرند (مرتن، ۱۹۶۸).

از نظری در هر جامعه ای اهداف فرهنگی مشخص شده و راهها در شیوه‌های رسیدن به آن نیز تعیین شده است. اما افرادی هستند که متناسب با اهداف و راههای معین شده عمل نمی نمایند که به چهار نوع تقسیم می گردند یکی از آنان نوآوران هستند این گروه معمولاً اهداف جامعه نظیر: رفاه، عدالت،... را قبول دارند، ولی راههای رسیدن به اهداف را نمی پذیرند به عنوان مثال سارقان» (گیدنز، ۱۳۸۶: ۳۰۲؛ محسنی، ۱۳۸۳: ۶۵).

مال خران: مال خر معمولاً به فردی گفته می شود که اشیاء و کالاهای مختلف از قبیل: لوازم خانگی، لوازم صوتی و تصویری، الکترونیکی، ماشین آلات و غیره را که به صورت دست دوم و مستعمل درآمده به خرید و فروش آنها مبادرت می ورزد.

از نظر جرم شناسی، مال خری و سهولت فروش اموال مسروقه، فراهم بودن زمینه ارتکاب و وجود تقاضا برای عمل خلاف سارقان و شرایط لازم برای سرقت محسوب می شود. (کاوه، ۱۳۹۱: ۹۹۴ و ۹۹۵).

چارچوب نظری

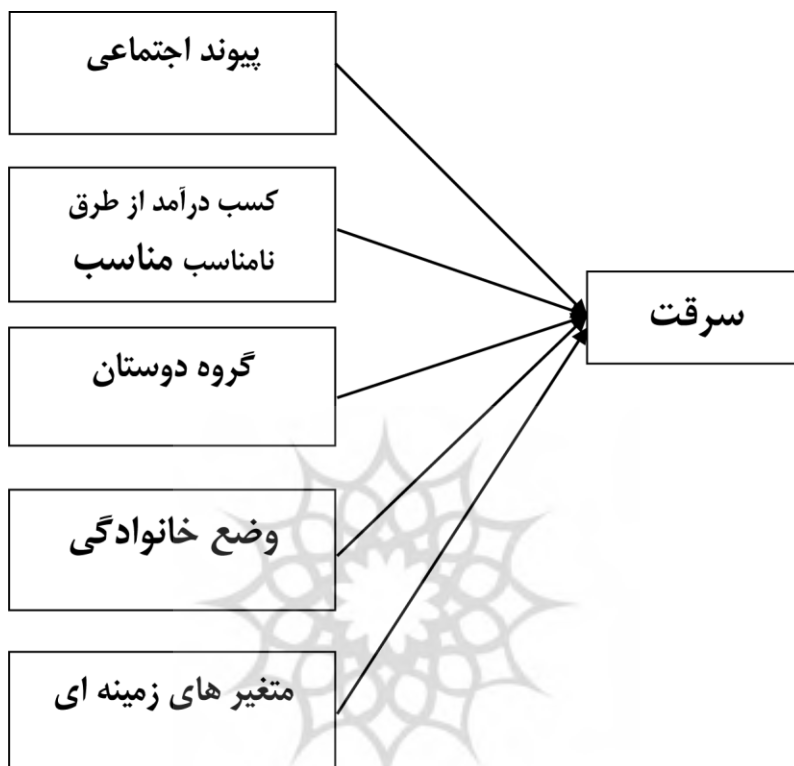
با توجه به بررسی اجمالی و مطالعات مقدماتی در رابطه با نظریه‌ها و دیدگاه‌ها، چارچوب نظری تحقیق براساس ترکیب و تلفیقی از چند نظریه با محوریت نظریه کنترل اجتماعی و... است، زیرا هر کدام دیدگاه‌ها و نظریه‌ها از بعد و زاویه ای خاص به پدیده‌ها و آسیب‌های اجتماعی پرداخته است.

نظریه‌هایی که در رابطه با چارچوب نظری انتخاب شده به عوامل خرد و کلان مؤثر بر کجروی و انحراف سرقت می پردازد. نظریه نظارت اجتماعی (کنترل اجتماعی یا پیوند اجتماعی نظریه همنشینی افتراقی (ساترلند، آنومی و ساختار خانواده و ویلیام گود، نظریه تضاد، همنشینی افتراقی ساترلند، فشار ساختاری مرتن و... را شامل می شود.

جدول ۱- ماتریس چارچوب نظری تحقیق

تحقیقات پیشین	شرح نظریه	نظریه پرداز	فرضیه متغیر مستقل
در تحقیق هیرشی و به ویژه ستار پروین به پیوند اجتماعی توجه شده است.	پیوند اجتماعی توجه به میزان ارتباط فرد با دیگران و جامعه داشته و از چهار بعد: دلبستگی (وابستگی)، تعهد، درگیری و اعتقاد تشکیل شده است. دلبستگی یعنی هر چه فرد به دیگران شامل: خانواده، دوستان، اقوام، فرزندان، معلمان و همسر و... وابستگی داشته باشد کمتر مرتکب انحراف (سرقت) می شود تعهد دینی است که افراد نسبت به جامعه دارند. درگیری (مشغولیت) هنگامی فرد گرفتار کار، زندگی خانوادگی و تحصیل باشد گرایش کمتر به انحراف (سرقت) دارد و اعتقاد به میزان پای بندی افراد به هنجارها و قوانین اشاره دارد. میزان پای بندی افراد به هنجارها و ارزشهای دینی بر میزان انحراف (سرقت) تاثیر دارد.	تراویس هیرشی	پیوند اجتماعی
خلیل زمانی پور، مجید موحّد، مجید پرویز سلطانی، ستار پروین، وزیر پاك	در نظریه گود آنومی و ساختار خانواده دارای کارکردهای متعدّد شامل: تغذیه، بهداشت، آرامش و نشاط، تفاهم، آموزش و... است. از سوی دیگر عواملی از قبیل: طلاق، اختلافات زناشویی، فقدان موفقیت در ایفای نقشها و اعتیاد یکی از اعضا و... منجر به انحراف (سرقت) می شود.	بروک و بویژه ویلیام گود	وضعیت خانوادگی
رضا وزیر پاك (راحت طلبی)	علت اساسی بسیاری از افراد که گرایش به رفتارها و اعمال انحرافی (سرقت) پیدا می کنند همنشینی، ارتباط، معاشرت و کنش متقابل با دوستان و رفقای نامناسب و ناباب است به بیان دیگر تعداد تماسهای انحراف برخی از افراد بیش از تماسهای غیر انحرافی آنان است.	ادوین ساترلند	ویژگیهای گروه دوستان
	از نظر وی در هر جامعه اهداف فرهنگی و شیوه های رسیدن به آن مشخص شده است. اما افرادی هستند که متناسب با اهداف و راههای معین شده عمل نمی نمایند یکی از این گروه ها نوآوران هستند که اهداف را قبول داشته اما راهها و شیوه ها را نپذیرفته بعنوان مثال سارقان.	رابرت مرتن	۴-میزان علاقه به کسب درآمد از طرق نامناسب

مدل نظری (مفهومی)

روش تحقیق

در این پژوهش روش پیمایشی به کار گرفته شده است که با رویکرد مقایسه‌ای عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر بر سرقت در بین سارقان شهری و روستایی مورد بررسی قرار گرفته است. تکنیک جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه است که حاوی سوالات باز و بسته، از نظر زمان این پژوهش از نوع مقطعی و از نوع پنهانگر است. تعداد جامعه آماری ۲۳۴۹ و تعداد نمونه محاسبه شده کل براساس فرمول کوکران ۳۳۰ نفر که به صورت نمونه گیری تصادفی ساده برای همکاری و تکمیل پرسشنامه و بعضاً مصاحبه انتخاب شدند.

فرضیه‌ها (متغیرها): متغیر وابسته سرقت (سارقان شهری و روستایی) و متغیرهای مستقل شامل: پیوند اجتماعی، وضعیت خانوادگی، ویژگی‌های گروه دوستان، علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف).

جدول ۲- فرضیه‌ها، متغیرها، ابعاد و شاخصها و سطح سنجش

فرضیه اصلی	فرضیه فرعی	نام متغیر	نوع متغیر	ابعاد و شاخصها	شماره گویه‌ها	سطح سنجش	
پیوند اجتماعی	۱- دل‌بستگی	دل‌بستگی	مستقل	احترام کم به والدین فقدان توجه در اداره امور منزل	۱-۱-۱ ۲-۱-۱	ترتیبی ترتیبی	
	۲- تعهد اجتماعی	تعهد اجتماعی	مستقل	خوشحال نبودن از مدرسه احساس مسئولیت نداشتن فردی صالح نبودن	۱-۲-۱ ۲-۲-۱ ۳-۲-۱	ترتیبی ترتیبی ترتیبی	
	۳- مشغولیت	مشغولیت (کار مناسب)	مستقل	خستگی از کار اجبار رفتن به سر کار انجام کارهای غیر قانونی در کار	۱-۳-۱ ۲-۳-۱ ۳-۳-۱	ترتیبی ترتیبی ترتیبی	
	۴- اعتقاد	اعتقاد به انجام هنجارها و قوانین	مستقل	دست درازی به اموال درگران فقدان باور به قوانین اجتماعی فقدان رعایت قوانین	۱-۴-۱ ۲-۴-۱ ۳-۴-۱	ترتیبی ترتیبی ترتیبی	
وضعیت خانوادگی	۱- خانواده نابسامان	نابسامانی خانوادگی	مستقل	فقدان صمیمیت با والدین فقدان نظارت لازم والدین دعوا و اختلاف در خانواده	۱-۶-۱ ۲-۶-۱ ۳-۶-۱	ترتیبی ترتیبی ترتیبی	
	۲- ناکامی در زندگی	شکست و ناکامی	مستقل	شکست در ازدواج و... اعتیاد برای تامین مواد انجام کارهای غیر قانونی شکست در تحصیل	۱-۷-۱ ۲-۷-۱ ۳-۷-۱ ۴-۷-۱	ترتیبی ترتیبی ترتیبی ترتیبی	
	ویژگی‌های گروه دوستان	دوستی‌های غیر متعارف (ناباب)	دوستان ناباب	مستقل	۱-۱۱-۱	دوستان ناباب عامل بدبختی	ترتیبی
					۲-۱۱-۱	همنشین با رفقای ناباب	ترتیبی
۳-۱۱-۱					رفیق ناباب در انحراف	ترتیبی	
۴-۱۱-۱					از بین رفتن آبرو	ترتیبی	
۵-۱۱-۱	رفت و آمد با دوستان ناباب	ترتیبی					

ترتیبی	۱-۱۲-۱	خرید اجناس سرقتی توسط مال خر	مستقل	دوستی و رابطه با مال خر	مال خر	
ترتیبی	۲-۱۲-۱	فروش کالاهای سرقتی				
ترتیبی	۳-۱۲-۱	نقش مال خر در گرایش به سرقت				
ترتیبی	۱-۱۳-۱	آرزوی پولدار شدن سریع	مستقل	راحت طلبی	راحت طلبی	علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب
ترتیبی	۲-۱۳-۱	دنبال زندگی راحت بودن				
ترتیبی	۳-۱۳-۱	نداشتن قناعت				
ترتیبی	۴-۱۳-۱	تن پروری و تنبلی				
ترتیبی	۱-۱۴-۱	نشان دادن شجاعت خود	مستقل	خود شیفتگی (مغرور بودن)	خود شیفتگی	
ترتیبی	۲-۴-۱	به دیگران جرات طلبی				
فاصله ای	۱۴	مجموع دوران زندان	وابسته	مدت زندان		اقدام به سرقت
فاصله ای	۱۶	اولین سن مرتکب به خلاف	وابسته	سن خلاف		
ترتیبی	۱۸	تعداد دستگیری	وابسته	دفعات		
ترتیبی	۲۳	متهم به نوع سرقت	وابسته	نوع سرقت		

برای روایی آزمون مزبور از چهار گروه اساتید راهنما و مشاور و متخصصان و کارشناسان ذیل استفاده شده است. نخست: اساتید محترم راهنما و مشاور که در انتخاب و تایید فرضیه‌های اصلی و فرعی و تعریف نظری و عملیاتی متغیرها و تک تک شاخصها و سوالات نقش اساسی و موثری داشته‌اند و چندین جلسه حضوری و غیر حضوری و تلفنی نظرات خود را بیان نمودند. دوم: پرسنل و کادر معاونت آگاهی نیروی انتظامی شهرستان اصفهان که تقریباً به طور مستقیم و غیر مستقیم در مساله سرقت فعالیت مستمر داشتند و بعضاً افرادی از آنان بیش از ۱۰ تا ۱۵ سال در بازداشت و دستگیری سارقان و کشف اموال مسروقه تجربه و تخصص داشتند. سوم: استفاده از نظرات برخی از کارکنان اداره کل زندانهای استان اصفهان و زندان مرکزی بویژه حفاظت و اطلاعات در مورد سوالات. چهارم: مشاوره و راهنمایی دو نفر از کارشناسان ارشد آمار که ضمن نشست چندین جلسه با آنان شاخصها و سوالات مورد بررسی قرار گرفت.

مقدار آلفای کرونباخ برای کلیه فرضیه‌ها (آلفای کل) بیش از ۰/۷ است، گویای این واقعیت است که سوالات پرسشنامه از انسجام درونی قابل قبولی برخوردار هستند.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

الف آمار توصیفی: بر طبق ارقام بدست آمده تقریباً ۵۰ درصد از پاسخگویان در گروه سنی جوان هستند. اگر رده جوانان را به سنین (گروه سنی) ۱۸ تا ۳۵ در نظر گرفته شود تقریباً ۷۰ درصد از پاسخگویان را جوانان تشکیل می‌دهند و تقریباً نیمی از پاسخگویان در گروه سنی میان سال قرار دارند. تنها کمتر از یک درصد در گروه سنی سالمندان می‌باشند. لذا نکته اساسی آن است که در این تحقیق ما با پاسخگویانی سروکار داریم که در گروه سنی جوان هستند. از نظر جنس تنها ۲۰ نفر (۶/۱ درصد) از پاسخگویان زن بوده و ۳۰۸ نفر تقریباً ۹۴ درصد را مرد شامل می‌گردد. بر اساس وضع تاهل: ۴۲/۷ درصد از پاسخگویان مجرد و ۳۸/۲ درصد متاهل بوده‌اند. اگر بر تعداد مجردها افراد متار که کرده اضافه شود ۱۹۵ نفر (۹۰/۵۹ درصد) از پاسخگویان مجرد و متار که بوده‌اند.

بر طبق ارقام بدست آمده تقریباً ۸ درصد پاسخگویان بی سواد و حدود ۷۰ درصد از آنان تحصیلات پایین در حد نهضت، ابتدایی و راهنمایی دارند، به بیان دیگر تقریباً ۷۷ درصد پاسخگویان بی سواد و یا از سواد کم برخوردار هستند. ۱۷ درصد دارای سواد متوسط و صرفاً ۶ درصد از آنان تحصیلات دانشگاهی داشته که معمولاً فوق دیپلم و لیسانس دارند.

از منظر جامعه‌شناسی کار و شغل، چنین می‌توان بیان نمود که از کل پاسخگویان که قبلاً شاغل و غیر شاغل بوده‌اند ۲۱ درصد فاقد شغل، تقریباً ۵۰ درصد دارای مشاغل پایین (کارگر ساده، کشاورز، راننده و...)، ۲۶ درصد مشاغل متوسط (بازاری، فنی، کارمند و فرهنگی) و ۳ درصد مشاغل بالا نظیر مهندسی و مدیریتی داشته‌اند. به بیان دیگر ۱۶۶ نفر (۶۴ درصد) از آنان از اقشار پایین، ۸۵ نفر (۳۳ درصد) از اقشار متوسط و تنها ۳ درصد از اقشار بالای اجتماعی بر آورد شده است.

بر طبق ارقام به دست آمده از کل جامعه مورد مطالعه ۱۹۱ نفر (۵۸ درصد) از پاسخگویان مهاجر بوده‌اند و صرفاً ۱۳۹ نفر (۴۲ درصد) بومی روستاها یا شهرهای استان اصفهان و سایر

استان‌ها هستند. از میان کل مهاجران ۱۰۵ نفر (۵۵ درصد) مهاجرین از روستا به شهر، ۶۰ نفر (۳۱ درصد) از شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ نظیر اصفهان و...، ۱۴ درصد مهاجرت از شهرهای بزرگ به شهرهای کوچک داشته‌اند. بر اساس ارقام محاسبه شده، ۱۴۸ نفر (۴۵ درصد) از پاسخگویان معتقدند که در بین اعضای خانواده آنان از قبیل: پدر، برادر و... مواد مخدر سنتی و نوین (صنعتی) به صورت متوالی یا متناوب استفاده شده است.

بر طبق داده‌های موجود از کل جامعه مورد مطالعه ۱۲۰ نفر (۳۷ درصد) پاسخگویان یا یکی از اعضای خانواده ایشان به دلیل ارتکاب به عمل انحرافی از قبیل: اعتیاد، قاچاق مواد مخدر، کلاهبرداری، سرقت و... سابقه مجازات و کیفری داشته‌اند. نکته قابل تامل آن است که وجود محکومیت و کیفری یکی از اعضای خانواده آثار و عوارض متعدد فردی، اجتماعی و خانوادگی دارد و باعث می‌شود که قبح و زشتی اعمال انحرافی در خانواده از بین برود.

بر طبق داده‌های بدست آمده ۹ نفر (۳ درصد) از پاسخگویان بنا به دلایل متعدد از قبیل: ترس، فقدان امنیت و اطمینان، ندامت و پشیمانی و... دوران زندانی خویش را بیان نکرده‌اند. میانگین دوران زندانی پاسخگویان ۳/۶۶ سال گزارش شده است. نیمی از جمعیت زیر ۳ سال و نیمی دیگر بیش از ۳ سال دوران محکومیت و زندان آنان است.

۶۲ درصد از پاسخگویان اذعان نموده که با مال خر لوازم خانگی و الکترونیکی و مال خر اتومبیل و قطعات یدکی ارتباط زیادی دارند که موارد ذیل استنباط می‌شود نخست: ۳۳ درصد از پاسخگویان بیشتر اقدام به سرقت لوازم خانگی و الکترونیکی می‌کنند. دوم: تقریباً یک سوم هم دستبرد به اتومبیل و موتور سیکلت و قطعات یدکی می‌نمایند. سوم: دستبرد و حمل و فروش اشیاء مزبور نسبت به سایر اشیاء و اجناس آسان تر است اشیاء سریعتر است.

بر طبق داده‌های به دست آمده از کل پاسخگویان ۱۱۸ نفر (۳۶ درصد) در سنین ۱۲ تا ۱۸ سالگی یعنی دوران نوجوانی برای اولین بار مرتکب سرقت شده‌اند. ۱۲۸ نفر (۳۹ درصد) اولین سال ارتکاب به جرم سرقت را از سال‌های ۱۹ تا ۲۵ سال بیان نموده است. از منظر جامعه شناختی چنین می‌توان استنباط کرد که بیشترین سال‌های اولیه ارتکاب به جرم دوران نوجوانی ۱۲ تا ۱۸ سال و اوایل دوران جوانی یعنی ۱۹ تا ۲۵ سال که مجموعاً ۷۲ درصد از جامعه مورد مطالعه را شامل می‌گردد. حال این سوال مطرح می‌شود که دلایل آن چیست؟ در پاسخ باید

عوامل ذیل از قبیل: فقدان رشد آگاهی‌های اجتماعی و فرهنگی، فقدان فرآیند جامعه‌پذیری نوجوانان و جوانان، ضعف باورهای دینی و... را ذکر کرد.

تقریباً ۶۱ درصد از پاسخگویان برای بار دوم و بیشتر دستگیر شده‌اند ۲° بعضاً سارقانی بودند که بیش از ۵ بار مراحل سرقت، دستگیری، زندان، آزادی را طی کرده و مجدداً اقدام به سرقت نموده‌اند. ۳° بعضی از سارقان در مصاحبه‌ها و بازجویی‌ها و همچنین مصاحبه نگارنده با برخی از سارقان اعتراف به ۱۰ تا ۲۰ سرقت نموده‌اند.

۷۰ درصد از سرقت‌ها مربوط به اتومبیل، لوازم خانگی و الکترونیکی، موتور سیکلت و طلا و جواهرات است. کمترین سرقت‌ها مربوط به کیف قابی و جیب‌بری ۹ درصد، آثار عتیقه و تاریخی ۸ درصد، احشام و محصولات کشاورزی ۵ درصد و سرقت رایانه‌ای ۲ درصد گزارش شده است. ۲۴ نفر (۷ درصد) نیز اقدام به سایر سرقت‌ها نظیر: آهن آلات و اسکناس و... داشته‌اند.

داده‌های بدست آمده نشان دهنده آن است که ۱۲۸ نفر (۳۹ درصد) از پاسخگویان اذعان کرده که عامل مصرف مواد مخدر و اعتیاد، انگیزه اصلی سرقت محسوب می‌شود. به بیان دیگر تقریباً ۱۹۵ نفر (۵۹ درصد) از سارقان اذعان نموده که انگیزه‌های اصلی سرقت، اعتیاد و بیکاری (فقدان درآمد) بیان شده است. از عوامل و انگیزه‌های دیگر رسیدن به زندگی مرفه، دوستان ناباب، ضعف باورهای دینی و نابسامانی خانوادگی به ترتیب ۱۲، ۱۰، ۱۰ و ۸ درصد بوده است.

بر طبق ارقام به دست آمده از کل پاسخگویان ۵۲ نفر (۱۶ درصد) سرقت‌های کوچک و دله‌دزدی از قبیل: سرقت‌های کوچک و کم ارزش نظیر: کیف قابی، جیب‌بری، و... انجام داده‌اند. ۲۱۵ نفر (۶۶ درصد) دارای سرقت‌های عادی هستند این گونه سارقان اغلب اقدام به دستبرد وسایل و لوازم خانگی، الکترونیکی، مغازه‌ها و... می‌کنند. ۳۳ نفر (۱۰ درصد) سرقت‌های با توسل زور و خشونت به طوری که برخی سارقان در هنگام سرقت با مال‌باخته یا افراد دیگر در حین انجام دزدی درگیری داشته و بعضاً خسارت مالی و جسمانی به افراد وارد کرده‌اند.

ب- آمار استنباطی (تحلیل داده‌ها)

جدول شماره (۳) آزمون همبستگی بین وابستگی و دلستگی فرد به (خانواده، اقوام و دیگران) و..

متغیر وابسته	متغیر مستقل	دلستگی به خانواده، اقوام و دیگران
اقدام به سرقت	ضریب همبستگی پیرسن	-0.137
	سطح معناداری دو طرفه	0.013
	تعداد	330

با توجه به مقدار سطح معناداری (۰/۰۱۳)، در سطح کمتر از ۰/۰۵ است، لذا فرض صفر یا فرض عدم همبستگی بین دلستگی فرد به خانواده، اقوام و دیگران و اقدام به سرقت رد می‌شود و بنابراین ارتباط خطی وجود دارد مقدار ضریب همبستگی منفی است یعنی جهت رابطه معکوس است بدین معنا که با کاهش دلستگی فرد به خانواده، اقوام و دیگران اقدام به سرقت در جامعه نمونه بالا می‌رود. بنابراین هر چه دلستگی فرد به خانواده، اقوام و دیگران کمتر باشد میزان سرقت افزایش می‌یابد. این ارتباط با سطح معناداری کمتر از (۰/۰۵) درصد در جامعه آماری دارای معنا است.

جدول ۴- آزمون همبستگی بین میزان تعهد اجتماعی (به تحصیل و شهرت خوب) و اقدام به سرقت

متغیر وابسته	متغیر مستقل	تعهد اجتماعی به تحصیل و شهرت
اقدام به سرقت	ضریب همبستگی پیرسن	-0.099
	سطح معناداری دو طرفه	0.073
	تعداد	330

با توجه به مقدار سطح معناداری (۰/۰۷۳) در سطح بیشتر از ۰/۰۵ است، لذا فرض صفر یا فرض عدم همبستگی بین تعهد اجتماعی (به تحصیل و شهرت خوب) و اقدام به سرقت تأیید می‌شود و بنابراین ارتباط خطی وجود ندارد، به بیان دیگر بین کاهش تعهد اجتماعی (به تحصیل و شهرت خوب) و اقدام به سرقت همبستگی معنادار نیست.

جدول ۵- آزمون همبستگی بین مشغولیت و کار مناسب و اقدام به سرقت

متغیر وابسته	متغیر مستقل	
	مشغولیت و کار مناسب	
اقدام به سرقت	ضریب همبستگی پیرسن	-191
	سطح معناداری دو طرفه	.001
	تعداد	308

با توجه به مقدار سطح معناداری (۰/۰۰۱)، در سطح کمتر از ۰/۰۵ است، لذا فرض صفر یا فرض عدم همبستگی بین مشغولیت و کار مناسب و اقدام به سرقت رد می‌شود و بنابراین ارتباط خطی وجود دارد. مقدار ضریب همبستگی منفی است یعنی جهت رابطه معکوس است بدین معنا که با کاهش مشغولیت و کار مناسب اقدام به سرقت در جامعه نمونه بالا می‌رود. بنابراین هر چه مشغولیت و کار مناسب کمتر باشد میزان وقوع سرقت افزایش می‌یابد. این ارتباط با سطح معناداری کمتر از (۰/۰۰۵) درصد در جامعه آماری دارای معنا است.

جدول ۶- آزمون همبستگی بین اعتقاد به انجام هنجارها و رعایت قوانین اجتماعی (مفاهیم اخلاقی و هنجاری) و اقدام به سرقت

متغیر وابسته	مستقل متغیر	
	اعتقاد به انجام هنجارها و..	
اقدام به سرقت	ضریب همبستگی پیرسن	-196
	سطح معناداری دو طرفه	.000
	تعداد	330

مقادیر جدول فوق نشان می‌دهد با توجه به مقدار سطح معناداری (۰/۰۰۰) در سطح کمتر از ۰/۰۵ است، لذا فرض صفر یا فرض عدم همبستگی بین اعتقاد به انجام هنجارها و رعایت قوانین اجتماعی و اقدام به سرقت رد می‌شود و بنابراین ارتباط خطی وجود دارد. مقدار ضریب همبستگی منفی است یعنی جهت رابطه معکوس است بدین معنا که با کاهش اعتقاد به انجام هنجارها و رعایت قوانین اجتماعی اقدام به سرقت در جامعه نمونه بالا می‌رود. بنابراین هر چه اعتقاد به انجام هنجارها و رعایت قوانین اجتماعی کمتر باشد میزان وقوع سرقت افزایش می‌یابد. این ارتباط با سطح معناداری کمتر از (۰/۰۵) درصد در جامعه آماری دارای معنا است.

جدول ۷- آزمون همبستگی بین خانواده نابسامان افراد مورد مطالعه و اقدام به سرقت

خانواده نابسامان	متغیر مستقل	متغیر وابسته
-106	ضریب همبستگی پیرسن	اقدام به سرقت
.053	سطح معناداری دو طرفه	
330	تعداد	

با توجه به مقدار سطح معناداری (۰/۰۵۳) که در سطح بیشتر از ۰۵ / است، بنابراین فرض صفر یا فرض عدم همبستگی بین خانواده نابسامان و اقدام به سرقت تایید می‌شود و بنابراین ارتباط خطی وجود ندارد. به بیان دیگر بین خانواده نابسامان و اقدام به سرقت همبستگی معنادار نیست.

جدول ۸- آزمون همبستگی بین وجود شکست و ناکامی در دوران زندگی و.....

ناکامی در دوران زندگی	متغیر مستقل	متغیر وابسته
.112	ضریب همبستگی پیرسن	اقدام به سرقت
.042	سطح معناداری دو طرفه	
330	تعداد	

مقادیر جدول مزبور نشان می‌دهد با توجه به مقدار سطح معناداری (۰/۰۴۲)، در سطح کمتر از ۰/۰۵ است، لذا فرض صفر یا فرض عدم همبستگی بین ناکامی در دوران زندگی و اقدام به سرقت رد می‌شود و بنابراین ارتباط خطی وجود دارد. مقدار ضریب همبستگی مثبت است. بنابراین هر چه شکست و ناکامی در دوران زندگی بیشتر باشد میزان وقوع سرقت افزایش می‌یابد. این ارتباط با سطح معناداری کمتر از (۰/۰۵) درصد در جامعه آماری دارای معنا است.

جدول ۹- آزمون همبستگی بین دوستی‌های غیر متعارف و اقدام به سرقت

متغیر وابسته	متغیر مستقل	دوستی‌های غیر متعارف
اقدام به سرقت	ضریب همبستگی پیرسن	188/
	سطح معناداری دو طرفه	001/
	تعداد	330

بر اساس داده‌های جدول ملاحظه می‌شود که با توجه به مقدار سطح معناداری (۰/۰۰۱)، در سطح کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین این فرض صفر یا فرض عدم همبستگی بین دوستی‌های غیر متعارف و اقدام به سرقت رد می‌شود و بین دو متغیر ارتباط خطی وجود دارد. مقدار ضریب همبستگی مثبت است. لذا هر چه فرد با دوستان نامناسب ارتباط بیشتری داشته باشد میزان اقدام سرقت افزایش می‌یابد. این ارتباط با سطح معناداری کمتر از (۰/۰۵) درصد در جامعه آماری دارای معنا است.

جدول ۱۰- آزمون همبستگی بین دوستی و رابطه با مال خران و اقدام به سرقت

متغیر وابسته	متغیر مستقل	دوستی و رابطه با مال خران
اقدام به سرقت	ضریب همبستگی پیرسن	122/
	سطح معناداری دو طرفه	027/
	تعداد	330

مطابق داده‌های جدول ملاحظه می‌شود که با توجه به مقدار سطح معناداری (۰/۰۲۷)، در سطح کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین فرض صفر یا فرض عدم همبستگی بین دوستی و رابطه با مال خران و اقدام به سرقت رد می‌شود و ارتباط خطی وجود دارد. مقدار ضریب همبستگی مثبت است. لذا هرچه دوستی و رابطه با مال خران افزایش یابد میزان سرقت زیاد می‌شود. این ارتباط با سطح معناداری کمتر از (۰/۰۵) درصد در جامعه آماری قابل تعمیم است.

جدول ۱۱- آزمون همبستگی بین راحتی طلبی افراد و اقدام به سرقت

متغیر وابسته	راحت طلبی افراد	متغیر مستقل
ضریب همبستگی پیرسن	/178	اقدام به سرقت
سطح معناداری دو طرفه	/001	
تعداد	330	

بر اساس داده‌های جدول ملاحظه می‌شود که با توجه به مقدار سطح معناداری (۰/۰۰۱)، در سطح کمتر از ۰/۰۵ بوده، لذا فرض صفر یا فرض عدم همبستگی بین راحتی طلبی و اقدام به سرقت رد می‌شود و بنابراین ارتباط خطی وجود دارد. مقدار ضریب همبستگی مثبت است. لذا هر چه راحتی طلبی افراد افزایش یابد میزان اقدام به سرقت بالا می‌رود این ارتباط با سطح معناداری کمتر از (۰/۰۵) درصد در جامعه آماری دارای معنا است.

جدول ۱۲- آزمون همبستگی بین خودشیفتگی و اقدام به سرقت

متغیر وابسته	خودشیفتگی	متغیر مستقل
ضریب همبستگی پیرسن	/222	اقدام به سرقت
سطح معناداری دو طرفه	/000	
تعداد	330	

مقادیر جدول فوق نشان می‌دهد با توجه به مقدار سطح معناداری (۰/۰۰۰)، در سطح کمتر از ۰/۰۵ بوده، لذا فرض صفر یا فرض عدم همبستگی بین خودشیفتگی و اقدام به سرقت رد می‌شود و بنابراین ارتباط خطی وجود دارد. مقدار ضریب همبستگی مثبت است. بنابراین هر چه خودشیفتگی افزایش یابد میزان سرقت بیشتر می‌شود. این ارتباط با سطح معناداری کمتر از (۰/۰۵) درصد در جامعه آماری قابل تعمیم است.

تحلیل رگرسیون چند متغیره

جدول ۱۳- نتایج رگرسیون توام ورود پیوند اجتماعی، وضعیت خانوادگی، ویژگیهای گروه دوستان و علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب بر اقدام به سرقت

معناداری	t	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد نشده		
			خطای استاندارد		
<۰/۰۰۱	5/099	—	/409	2/088	ثابت
/443	-/768	-/056	/081	-/063	پیوند اجتماعی
/752	/316	/021	/063	/020	وضعیت خانوادگی
/124	1/543	/091	/053	/082	ویژگی‌های گروه دوستان
/026	2/242	/139	/053	/118	علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف)
(۰/۰۶۷)					تعدیل R مجذورات شده

برای این منظور ابتدا رگرسیون خطی چندگانه به روش ورود انجام می‌شود. جدول مزبور نتایج حاصل از این رگرسیون را نشان می‌دهد. متغیر علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف) در سطح ۹۵ درصد ضریب اطمینان (معناداری ۰/۰۲۶ و مقدار ضریب استاندارد شده ۰/۱۳۹) بر اقدام به سرقت اثر معنادار و مستقیم دارد و این ارتباط از ارتباط سایر متغیرها بر

اقدام به سرقت بیشتر است. مجذورات R تعدیل شده (ضریب تعیین تعدیل شده) برای این مدل برابر ۰/۰۶۷ است که نشان می‌دهد سهمی از تغییرات اقدام به سرقت که توسط این مدل بیان می‌شود برابر ۶/۷ درصد است و بقیه به عوامل دیگر بستگی دارد.

جدول ۱۴- نتایج رگرسیون توام گام به گام پیوند اجتماعی، وضعیت خانوادگی، ویژگیهای گروه دوستان و علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف) بر اقدام به سرقت

گام	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	t	معناداری
	خطای استاندارد				
۱	ثابت	1/799	/166	10/835	<۰/۰۰۱
	علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف)	/190	/046	4/137	<۰/۰۰۱
	مجذورات R تعدیل شده (۰/۰۴۷)				
۲	ثابت	2/070	/194	10/679	<۰/۰۰۱
	علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف)	/167	/046	3/593	<۰/۰۰۱
	سطح سواد	-/087	/033	-2/641	/009
	مجذورات R تعدیل شده (۰/۰۶۴)				

برای بررسی بیشتر رگرسیون خطی چندگانه را این بار با روش گام به گام انجام می‌دهیم. جدول مزبور نتایج حاصل از این رگرسیون را نشان می‌دهد. با توجه به این جدول در گام ۱، علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف) در سطح اطمینان ۹۵ درصد (سطح معناداری کمتر از ۰/۰۰۱) بر اقدام به سرقت اثر معنادار و مستقیم دارد و این ارتباط از ارتباط سایر فاکتورها بر اقدام به سرقت بیشتر بوده است. در گام ۲، علاوه بر علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف) سطح سواد نیز در مدل آورده شده است که در سطح اطمینان ۹۵ درصد (معناداری ۰/۰۰۹) و رابطه غیر مستقیم) بر اقدام به سرقت معنادار دارد.

مجذورات R تعدیل شده (ضریب تعیین تعدیل شده) برای مدل در گام ۲ برابر ۰/۰۶۴ است که نشان می‌دهد سهمی از تغییرات اقدام به سرقت که توسط این مدل بیان می‌شود برابر ۶/۴ درصد است. به نظر می‌رسد با توجه به مقدار مجذورات R تعدیل شده (ضریب تعیین تعدیل شده) که بسیار کم است عوامل دیگری نیز باید در مدل در نظر گرفته شوند.

جدول ۱۵- نتایج رگرسیون توام ورود پیوند اجتماعی، وضعیت خانوادگی، ویژگی‌های گروه دوستان و علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف) و متغیرهای زمینه‌ای بر اقدام به سرقت

معناداری	t	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد نشده		
			خطای استاندارد		
/000	5/304		/559	2/965	ثابت
/909	-/114	-/009	/083	-/010	پیوند اجتماعی
/923	/097	/006	/062	/006	وضعیت خانوادگی
/069	1/827	/111	/052	/096	ویژگی‌های گروه دوستان
/043	2/034	/125	/051	/104	علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف)
/035	2/119	/116	/042	/088	تاهل
/006	-2/784	-/197	/043	-/118	تحصیلات
/283	-1/075	-/070	/019	-/020	شغل
/401	-/841	-/047	/175	-/147	جنسیت
/291	1/058	/065	/055	/058	درآمد
/009	-2/620	-/153	/024	-/062	دارایی
/120	-1/558	-/085	/082	-/127	محل سکونت
مجذورات R تعدیل شده (۰/۱۴۳)					

برای این منظور ابتدا رگرسیون خطی چندگانه به روش ورود انجام می‌شود. جدول مزبور نتایج حاصل از این رگرسیون را نشان می‌دهد. با توجه به جدول دارایی در سطح اطمینان ۹۵

درصد (معناداری ۰/۰۰۹) بر اقدام به سرقت اثر معنادار و عکس دارد و این ارتباط از ارتباط سایر متغیرها با اقدام بر سرقت بیشتر است. بعد از آن بیشترین اثر مربوط به تحصیلات است که در سطح ۹۵ درصد (معناداری ۰/۰۰۶) رابطه معنادار و معکوس با اقدام به سرقت دارد. سپس تاهل در سطح ۹۵ درصد (معناداری ۰/۰۳۵) و علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف) در سطح ۹۵ درصد (معناداری ۰/۰۴۳) بر اقدام به سرقت اثر معنادار و مستقیم دارند. مجذورات R تعدیل شده (ضریب تعیین تعدیل شده) برای این مدل برابر ۰/۱۴۳ است که نشان می‌دهد سهمی از تغییرات اقدام به سرقت که توسط این مدل بیان می‌شود برابر ۱۴/۳ درصد است. همان طوری که مقدار سطح معناداری نشان می‌دهد تنها اثرات دارایی، تحصیلات، تاهل و علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف) معنادار شده است و اثرات سایر متغیرها معنادار نمی‌باشد البته این بدین معنا نیست که متغیرهای دیگر بر اقدام به سرقت تاثیر ندارند بلکه می‌توانند تاثیر ضعیفی در پیشگویی متغیر وابسته (اقدام به سرقت) داشته باشند که از نظر آماری و در سطح ۹۵ درصد معنادار نشده‌اند.

جدول ۱۶- نتایج رگرسیون توام گام به گام پیوند اجتماعی، وضعیت خانوادگی، ویژگیهای گروه دوستان و علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف) و متغیرهای زمینه‌ای بر اقدام به سرقت

معناداری	t	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد نشده		گام
			خطای استاندارد	ت	
<۰/۰۰۱	10/466	—	/170	1/775	ثابت
<۰/۰۰۱	4/028	/227	/047	/189	علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف)
مجذورات R تعدیل شده (۰/۰۴۸)					
<۰/۰۰۱	11/131	—	/195	2/166	ثابت
<۰/۰۰۱	3/858	/213	/046	/178	علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف)
<۰/۰۰۱	-3/842	-/212	/033	-/127	تحصیلات

مجذورات R تعدیل شده (۰/۰۹۰)					
<۰/۰۰۱	11/208	—	/223	2/500	ثابت
<۰/۰۰۱	3/776	/206	/045	/172	علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف)
<۰/۰۰۱	-3/982	-/217	/033	-/130	تحصیلات
۰/۰۰۳	-2/948	-/161	/022	-/065	دارایی
مجذورات R تعدیل شده (۰/۱۱۲)					
<۰/۰۰۱	7/731	—	/272	2/101	ثابت
۰/۰۰۲	3/062	/171	/047	/142	علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف)
<۰/۰۰۱	-3/986	-/215	/032	-/129	تحصیلات
۰/۰۰۳	-2/957	-/160	/022	-/064	دارایی
0/012	2/526	/141	/048	/122	ویژگی های گروه دوستان
مجذورات R تعدیل شده (۰/۱۲۹)					
/000	7/092	—	/278	1/969	ثابت
/002	3/059	/170	/046	/142	علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب
/000	-4/147	-/223	/032	-/134	تحصیلات
/003	-2/945	-/158	/022	-/064	دارایی
/013	2/498	/138	/048	/120	ویژگی های گروه دوستان
/040	2/065	/111	/041	/084	تاهل
مجذورات R تعدیل شده (۰/۱۳۸)					
/000	7/143	—	/323	2/308	ثابت
/009	2/648	/149	/047	/124	علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف)
/000	-4/015	-/216	/032	-/130	تحصیلات
/003	-2/986	-/159	/022	-/064	دارایی
/05	1/960	/111	/049	/096	ویژگی های گروه دوستان
/026	2/230	/120	/041	/091	تاهل
مجذورات R تعدیل شده (۰/۱۴۷)					

برای بررسی بیشتر رگرسیون خطی چندگانه را این بار با روش گام به گام انجام می-دهیم. جدول مزبور نتایج حاصل از این رگرسیون را نشان می‌دهد. با توجه به این جدول نتایج بدست آمده در ۶ گام متغیرها وارد مدل شده‌اند و ترتیب ورود متغیرها به مدل در سطح اطمینان ۹۵ درصد به شرح زیر است: علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف) (معناداری کمتر از ۰/۰۰۱ و اثر مستقیم)، تحصیلات (معناداری کمتر از ۰/۰۰۱ و اثر معکوس)، دارایی (معناداری ۰/۰۰۳ و اثر معکوس)، ویژگی‌های گروه دوستان (معناداری ۰/۰۱۲ و اثر مستقیم)، تاهل (معناداری ۰/۰۴۰ و اثر مستقیم) و علایق دینی (معناداری ۰/۰۴۴ و اثر معکوس).

همچنین از گام آخر برای تفسیر ضرایب استفاده می‌کنیم. با توجه به ضرایب، به ازای یک واحد افزایش در علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف) در صورت ثابت بودن سایر متغیرها به اندازه ۰/۱۲۴ در اقدام به سرقت افزایش ایجاد می‌شود. به ازای یک سطح تغییر در تحصیلات در صورت ثابت بودن سایر متغیرها به اندازه ۰/۱۳۰ در اقدام به سرقت کاهش ایجاد می‌شود. به ازای یک واحد افزایش در دارایی در صورت ثابت بودن سایر متغیرها به اندازه ۰/۰۶۴ در اقدام به سرقت کاهش ایجاد می‌شود. به ازای یک واحد افزایش گروه دوستان در صورت ثابت بودن سایر متغیرها به اندازه ۰/۰۹۶ در اقدام به سرقت افزایش ایجاد می‌شود. به ازای یک سطح تغییر در تاهل در صورت ثابت بودن سایر متغیرها به اندازه ۰/۰۹۱ در اقدام به سرقت افزایش ایجاد می‌شود. (توجه شود که افراد متاهل در سطح اول قرار داشته‌اند، سپس افراد مجرد، متارکه نموده و در آخر افراد دارای فوت همسر قرار دارند). به ازای یک واحد افزایش در علایق دینی در صورت ثابت بودن سایر متغیرها به اندازه ۰/۱۰۰ در اقدام به سرقت کاهش ایجاد می‌شود.

مجذورات R تعدیل شده (ضریب تعیین تعدیل شده) برای مدل در گام ۶ برابر ۰/۱۴۷ است که نشان می‌دهد سهمی از تغییرات اقدام به سرقت که توسط این مدل بیان می‌شود برابر ۱۴/۷ درصد است. همان طوری که مقدار سطح معناداری نشان می‌دهد اثرات علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف)، تحصیل، دارایی، ویژگی‌های گروه دوستان، تاهل و علایق دینی معنادار شده است و اثرات سایر متغیرها معنادار نمی‌باشد البته این بدین معنا نیست

که متغیرهای دیگر بر اقدام به سرقت تاثیر ندارند بلکه ممکن است تاثیر ضعیفی در پیشگویی متغیر وابسته (اقدام به سرقت) دارند که در سطح ۹۵ درصد معنادار نشده‌اند

نتیجه گیری

از نکات مشترک در اکثر تحقیقات انجام شده توجه به متغیرهای زمینه ای و خانوادگی، شغلی و اقتصادی، سواد، دوستان و... است، زیرا با وجود اینکه هر کدام از تحقیقات مزبور در مکان‌های جغرافیایی و اجتماعی و فرهنگی و از نظر زمانی متفاوت بوده ولی بسیاری از متغیرهای مزبور مورد تأیید قرار گرفته و رابطه معناداری بین سرقت با سن، نابسامانی خانوادگی، شغل، سواد، دوستان وجود داشته است.

با توجه به مطالب مزبور در مورد تحقیقات پیشین در مقایسه با این پژوهش نکات ذیل توضیح داده می‌شود. نخست: اکثر تحقیقات انجام شده در سطح کارشناسی ارشد بوده و به نظر می‌رسد تقریباً تحقیق پیرامون سرقت در سطح دکتری در حوزه جامعه‌شناسی کمتر صورت گرفته باشد.

دوم: در تحقیقات پیشین کمتر بر انواع و اشکال سرقت و طبقه بندی سارقان توجه شده است در حالی که در این تحقیق سرقت از ابعاد و اشکال متعدد مورد بررسی قرار گرفته است. سوم: در تحقیقات انجام شده سرقت از بعد منفی بررسی شده در حالی که در تحقیق مزبور این نکته مورد توجه قرار گرفت که در برخی از جوامع در گذشته سرقت ارزش اجتماعی تلقی می‌گردیده است.

چهارم: بعضی از تحقیقات انجام شده دارای چارچوب نظری و برخی فاقد آن است به طوری که بعضاً تحقیقاتی بدون داشتن چارچوب نظری به جمع‌آوری داده‌ها و توصیف آنها پرداخته شده است. در حالی که در این تحقیق چارچوب نظری تلفیقی از چند نظریه و بویژه با تأکید بر نظریه کنترل اجتماعی هیرشی است.

پنجم: در بسیاری از مطالعات انجام شده تعریف‌های نظری و عملیاتی پیرامون سرقت دارای ابهاماتی است. که البته سعی شده در تحقیق مزبور تعریف‌های نظری و عملی به طور شفاف تر مطرح شود تا امکان انجام آزمون‌های آماری و آمار توصیفی مطلوب تر گردد.

هشتم: اگر چه در بسیاری از تحقیقات انجام شده (قبلی) برای علمی شدن فرضیه‌ها و شاخص‌های آن اعتبار و پایداری آنها بررسی شده در حالی که در این تحقیق برای اعتبار از تجربیات علمی اساتید محترم راهنما و مشاوره، کارشناسان نیروی انتظامی، کارکنان زندان و کارشناسان آمار بهره گرفته شد

از وجوه اشتراک تحقیقات پیشین با تحقیق مزبور آنست که

نخست: در اکثر این تحقیقات روش علمی (مراحل تحقیق) رعایت شده گرچه تحقیق بدون نقص وجود ندارد. دوم: در بعضی تحقیقات قبلی سعی شده که مبانی نظری و چارچوب نظری مطرح و بعضاً چارچوب به صورت ترکیبی و تلفیقی آورده شود که در این تحقیق هم این شیوه اعمال شده است.

سوم: در تحقیقات پیشین همانند تحقیق مزبور بر عوامل خانوادگی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی (شغلی) به طور نسبی مورد توجه قرار گرفته که در این تحقیق هم مد نظر قرار گرفته است.

مزیت‌هایی را بیان نمود که به طور اجمال عبارتست از نخست: ضمن توصیف و نقد هر کدام از تحقیقات پیشین در پایان یک جمع‌بندی مختصری ارائه شده است.

دوم: در این تحقیق ضمن توضیح مفهوم سرقت از منظر لغوی، علمی و فقهی، انواع و اشکال آن و طبقه‌بندی سارقان بحث شده است که بر تازه بودن این تحقیق می‌افزاید.

سوم: در این پژوهش نظریه‌ها و دیدگاه‌ها با رویکردهای زیست‌شناختی، روان‌شناختی، اقتصادی و بویژه جامعه‌شناختی در ارتباط با انحرافات (سرقت) به صورت گسترده توضیح داده شده البته سعی شده که بسیاری از نظریه‌ها بر اساس سرقت مورد تحلیل قرار گیرد.

چهارم: همانطوری که گفته شده در این تحقیق سعی شده فرضیه‌های جدید از منظر اجتماعی و فرهنگی مطرح شود که در اغلب تحقیقات قبلی چندان وجود نداشت.

مهمترین عوامل موثر بر افزایش انحراف با تأکید بر سرقت به صورت اختصار عبارتست از: الف) تبیین‌های زیست‌شناختی شامل: ۱- ملاک ذهنی ۲- سن ۳- جنس ۴- وضع بدنی.

ب) عوامل روان‌شناختی: ۱- فقر عاطفی ۲- ناکامی ۳- پرخاشگری ۴- حسادت ۵- تجربه‌های دوران کودکی ۶- احساس ناامنی ۷- خودنمایی ۸- محبت زیاد.

ج) عوامل خانوادگی. د) عوامل اقتصادی: ۱- فقر و عوامل مادی ۲- بیکاری.

ه) عوامل اجتماعی: ۱- مهاجرت بی رویه به شهرها ۲- افزایش نابرابری‌های اجتماعی ۳- شهرنشینی و رشد حاشیه نشینی ۴- کاهش روابط عاطفی و جسمانی ۵- معاشرت با دوستان ناباب ۶- مال خری. عوامل فرهنگی: ۱- فقر فرهنگی ۲- باورهای دینی.

از منظر قرآن نیز سرقت مورد توجه بوده به طوری که در سوره نساء آیات ۱۰، ۲۹ و سوره از سوی دیگر احادیث و روایاتی از ائمه اطهار پیرامون سرقت بیان شده است. به عنوان مثال امام رضا (ع) آن را از گناهان کبیره می‌داند.

همان طوری که از موضوع و اهداف آن ملاحظه می‌شود عوامل اجتماعی و فرهنگی سرقت مورد بررسی قرار می‌گیرد، لذا تأکید مبانی نظری بر دیدگاه‌ها و نظریه‌های جامعه‌شناختی و روان‌شناسی اجتماعی است.

همان طوری که در اصل تحقیق بویژه چارچوب نظری مطرح شده دیدگاه‌ها و نظریه‌های متعدد پیرامون انحرافات بیان شد و هر کدام از منظر و بعد خاصی به انحرافات اجتماعی می‌پردازد. هر کدام از نظریه‌ها نتوانسته مسأله انحراف بویژه سرقت را تحت پوشش کامل از نظر ابعاد اجتماعی، فرهنگی و... قرار دهد لذا چارچوب نظری ترکیب و تلفیقی از چند نظریه: دورکیم، آنومی و ساختار خانواده (بروک و ویلیام گود)، ساترلند، نظریه تضاد، رابرت مرتن و محوریت و نظریه غالب پیوند اجتماعی (کنترل اجتماعی) هیرشی در مورد سرقت است. برای توضیح بیشتر به عنوان مثال در نظریه هیرشی چهار عامل در پیوند اجتماعی موثر است که شامل: ۱- دلبستگی ۲- تعهد ۳- مشغولیت ۴- اعتقاد.

۱- براساس نتایج فرضیه‌های اصلی پیوند اجتماعی و اقدام به سرقت و چهار فرضیه فرعی آن

الف- متغیر مستقل دلبستگی: یکی از راهکارهای موثر در مهار سرقت، استحکام و تحکیم نهاد خانواده و شبکه خویشاوندی است. ارتباط و صمیمیت و مهربانی اعضای خانواده بویژه والدین و فرزندان تاثیر بسیار مهم دارد.

ب- متغیر مستقل مشغولیت: با توجه به فرضیه مزبور پیشنهاد می‌شود با همکاری سازمانهای مرتبط با ایجاد اشتغال زمینه‌ای فراهم شود تا فرصتهای اشتغال افزایش یابد البته نقش سازمانهای صنایع و بازرگانی، کشاورزی و... بیشتر اهمیت دارد.

ج- متغیر مستقل اعتقاد: نخست پیشنهاد می‌شود که مسئولان، مدیران و گروههای مرجع در جامعه بیشتر به رعایت قوانین و هنجارهای اجتماعی بپردازند تا الگویی عملی برای سایر اقشار اجتماعی باشند. دوم: برای رعایت قوانین و هنجارها پیشنهاد می‌شود اصلاحاتی در برخی قوانین مربوط به انحرافات (سرقت) از سوی سازمانهای قانون‌گزار و حقوقی انجام گیرد.

۲- براساس نتایج فرضیه اصلی وضعیت خانوادگی

متغیر مستقل وجود شکست و ناکامی در دوران زندگی: در جامعه بویژه دانشگاهها برای ساختمان سازی، مکانیک و... دانشجویان ۱۳۶ واحد درس را می‌گذرانند، حال برای خانواده و جلوگیری از چالشها و آسیبهایی که در جریان زندگی برای بسیاری از خانواده‌ها بوجود می‌آید چقدر واحد و درس در سطح آموزش و پرورش، دانشگاهها و سایر مراکز آموزشی وجود دارد؟ لذا لازم است که آموزشهای مهارتهای زندگی، بهبود روابط والدین و فرزندان، صمیمیت و... توسط سازمانهای آموزشی، رسانه‌های گروهی و وسایل ارتباط جمعی، مراکز مشاوره، مراکز مذهبی و... با سبکها و با شیوه‌های جدید و به روز انجام گیرد.

۳- براساس نتایج فرضیه اصلی ویژگی گروه دوستان

الف- متغیر مستقل دوستان ناباب: نخست پیشنهاد می‌شود که با توجه به نیاز و ضرورت دوستان در دوران نوجوانی و جوانی و ارتباط جوانان با گروه همسالان، لازم است که خانواده‌ها نظارت بیشتری نسبت به ویژگیهای شخصیتی، فکری. دوم: خانواده‌ها (والدین) به فرزندان خویش توصیه نمایند که فرزندان دوستانی را برای خود انتخاب کنند که از نظر ویژگیهای شخصیتی، فکری، اخلاقی و مذهبی و... در حد متوسط و ایده‌آلی باشند.

ب- متغیر مستقل ارتباط با مال خر: متغیر مزبور نقش عمدهای می‌تواند در افزایش سرقت دارد، لذا پیشنهاد می‌شود که سازمانهای مرتبط بویژه نیروی انتظامی، سازمانهای قضایی و

حقوقی و... نظارت بیشتری بر مغازه‌های لوازم خانگی، لوازم یدکی، امانت‌فروشی‌ها، سمساریها، دست‌فروشها و... داشته باشند. دوم: ایجاد و اصلاح قوانین حقوقی و کیفری لازم برای مال‌خران تا اقدام به خرید هر کالایی از افراد نا آشنا و سارق ننمایند.

۴- براساس نتایج فرضیه اصلی علاقه به کسب درآمد از طریق نامناسب (غیر متعارف)

الف- متغیر مستقل راحت‌طلبی: با توجه به تغییراتی در سبک زندگی و گرایش برخی از افراد اقشار مختلف اجتماعی به مصرف‌گرایی، تجمل‌گرایی و راحت‌طلبی پیشنهاد می‌گردد که در مرحله نخست: فرهنگ‌سازی برای گرایش به سبک زندگی معمولی در بین گروههای مرجع (مدیران، کارشناسان ارشد، بازیگران، ورزشکاران و... صورت گیرد. دوم: توجه بیشتر در برنامه‌های وسایل ارتباط جمعی بویژه رادیو، تلویزیون، روزنامه‌ها، نشریات و... در خصوص ترویج سبک زندگی سالم و عاری از مصرف‌گرایی و تجمل‌گرایی که البته در بسیاری از برنامه‌های رسانه‌ها وجود دارد. سوم: بدآموزی برخی از برنامه‌ها و سریالها در رسانه‌ها در اقدام به سرقت تاثیر دارد. لذا لازم است تمهیداتی در این زمینه توسط مسئولان فرهنگی و اجتماعی صورت گیرد.

ب- متغیر مستقل خود شیفتگی: گسترش و تجهیز مراکز ورزشی می‌تواند در تخلیه انرژی و تواناییهای نوجوانان و جوانان به شکل صحیح موثر باشد.

به طور خلاصه برای کاهش سرقت چند رویکرد را باید صورت داد

۱- رویکرد آموزش محور و یکتور هوگو می‌گوید یک مدرسه یا کنیاد در یک زندان بسته می‌شود. امام صادق (ع) می‌فرماید، چون مردم شما را یکی از آنها به حساب می‌آورند. (مجمعی، ۱۳۸۹: ۳۴) ۲- نظارت محور: کنترل و نظارت غیر رسمی بر رفتار و اعمال افراد از طریق خانواده‌ها و... ۳- عاطفی محور: یکی از نیازهای اساسی انسان، نیاز عاطفی است زیرا بسیاری از انحرافات (سرقت) ناشی از کمبود و خلاء محبت نشات می‌گیرد.

منابع

- ۱- قرآن مجید
- ۲- نهج البلاغه امام علی (ع).
- ۳- احمدی، حبیب (۱۳۸۴) جامعه شناسی انحرافات، تهران، سمت.
- ۴- استونز، راب (۱۳۸۱) متفکران بزرگ جامعه شناسی مهرداد میردامادی، تهران، نشر مرکز.
- ۵- اجلالی، پرویز (۱۳۸۸) نگاهی به آمار جرایم در ایران، آسیب‌های اجتماعی ایران (مجموعه مقالات) تهران، آگاه.
- ۶- پروین، ستار (۱۳۸۶) تبیین جامعه شناختی عوامل موثر بر سرقت نوجوانان (کرمانشاه) دانشگاه تهران، دانشکده علوم اجتماعی، کارشناسی ارشد، جامعه شناسی.
- ۷- جلالی، آزیتا (۱۳۸۶) بررسی علل اجتماعی بزهکاری دختران نوجوان در شهرستان اهواز (۱۳۸۵) دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهاقان، کارشناسی ارشد.
- ۸- چنگیزی، مهناز (۱۳۷۷) بررسی آسیب شناسی اجتماعی سرقت در جوانان شهر شیراز دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان (اصفهان)، کارشناسی ارشد، روان شناسی عمومی.
- ۹- خلعتبری، عبدالحسین و خوشزاد، سید رضا و احمدی، احمد رضا (۱۳۸۴) سرقت‌های مسلحانه و به عنف با رویکرد پلیسی ° کار آگاهی از دیدگاه جرم شناسی و حقوقی تهران، کتابسرای تندیس.
- ۱۰- خلعتبری، عبدالحسین (۱۳۹۰) عملیات دستگیری سارقان خطرناک و... تهران، دانشگاه علوم انتظامی ناجا.
- ۱۱- ستوده، هدایت... (۱۳۸۹) آسیب شناسی اجتماعی تهران، آوای نور.
- ۱۲- سلیمی، علی و داوری، محمد (۱۳۸۵) جامعه شناسی کجروی قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- ۱۳- صالحی، صادق (۱۳۷۵) بررسی تطبیقی میزان سرقت در استان مازندران طی سال‌های ۷۲-۷۰ سروستانی، دانشگاه تربیت مدرس، کارشناسی ارشد.
- ۱۴- صدیق سروستانی، رحمت... (۱۳۸۵) جامعه شناسی انحرافات اجتماعی آسیب شناسی اجتماعی تهران، نشر آن.

- ۱۵- صلاحی، جاوید (۱۳۸۷) کلیات بزهکاری اطفال و نوجوانان تهران، نشر میزان.
- ۱۶- صبری، نور محمد (۱۳۷۸) جرم سرقت در حقوق کیفری ایران و اسلام تهران، ققنوس.
- ۱۷- صفاری، محسن (۱۳۸۹) سرقت مسلحانه در حقوق کیفری ایران و فقه امامیه.
- ۱۸- صدیق سروستانی، رحمت... (۱۳۸۷) آسیب شناسی اجتماعی (جامعه شناسی انحرافات اجتماعی) تهران، سمت.
- ۱۹- غلامی، حسین (۱۳۸۷) تکرار جرم بررسی حقوقی ° جرم شناسی تهران، میزان.
- ۲۰- فرانکلین، ویلیامز (۱۳۸۸) نظریه‌های جرم شناسی حمید رضا ملک محمدی، تهران، میزان.
- ۲۱- کاوه، محمد (۱۳۹۱) آسیب شناسی بیماری‌های اجتماعی جلد اول، تهران، جامعه شناسان.
- ۲۲- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۶) جامعه شناسی، حسن چاوشان، تهران، نشر نی.
- ۲۳- گسن، ریموند (۱۳۷۰) مقدمه ای بر جرم شناسی، مهدی کی نیا، تهران، ناشر مترجم.
- ۲۴- گود، ویلیام (۱۳۵۲) جامعه و خانواده ویدا ناصحی، تهران، ترجمه و نشر کتاب.
- ۲۵- معدنی، سعید (۱۳۷۳) بررسی آسیب شناسی اجتماعی سرقت در شهر شیراز لهسایی زاده، دانشگاه شیراز، کارشناسی ارشد، جامعه شناسی.
- ۲۶- محمدی، اصغر (۱۳۸۶) پیامدهای حبس بر خانواده‌های زندانیان متأهل (زندان اصفهان) دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهاقان، طرح پژوهشی.
- ۲۷- وزیری پاک، رضا (۱۳۸۷) بررسی عوامل اجتماعی موثر بر سرقت در ایران مطالعه موردی ایستگاه راه آهن تهران بین سال‌های ۸۵ ° ۸۲ واحد علوم و تحقیقات، کارشناسی ارشد، جامعه شناسی.
- ۲۸- ممتاز، فریده (۱۳۸۵) انحرافات اجتماعی، نظریه‌ها و دیدگاه‌ها تهران، شرکت سهامی انتشار.
- ۲۹- محسنی، منوچهر (۱۳۸۳) مقدمات جامعه شناسی، تهران، نشر دوران.
- ۳۰- میر محمد صادقی، حسین (۱۳۸۳) جرائم علیه اموال و مالکیت تهران، نشر میزان.
- ۳۱- محسنی، منوچهر (۱۳۸۶) جامعه شناسی انحرافات اجتماعی، همدان، انتشارات طهوری.

۳۲- هارالامبوس (۱۳۷۰) تنوری‌های انحرافات، امان ... صفوی، مجله رشد علوم اجتماعی،

شماره ۸

۳۳- هوشمند، احسان و کوه شکاف، ناهید. (۱۳۸۷) پدیده سرقت و عوامل اجتماعی مرتبط با

آن مجموعه مقالات دومین همایش ملی آسیب‌های اجتماعی در ایران.

34- Becher, Howard (1991) outsiders: studies in the sociology deviam, USA free press.

35- Boudon, A, A (1989) critical Dictionary of sociology, Newyork free press

36- Hamilton, peter (1983) Talcott parsons, (key sociologists) pointed in Rouadodge, London: Open University.

36- Merton, Robert (1968) Social theory and soeial structulture, newyork: Mc millan ° Ce. Inc.

37- Norestom Thor (1988) theft criminology and Economic Growth, Social science Research, vol. 17. p. 10.

38- Reid. S.T. (2000), crime and criminology, u.s.A: mc. Grow- Hill Higher, Educatio.

40- Sutherland, E, and, Cressey, D (1966) principles of Criminology, thed, philaelphia, university press.

41- Suther land. E. Hand creasy (1960) principles of criminology, smith edition, Jippincott Company.

42- Taylor B , Ralph : (1998) crim and place ,National Instiuce , (NIJ) from the world wide web : [http : // nij ,com](http://nij.com).

43- Thio, A (1998). Deviant Behavior, Newyork: longman.

44- War, mark (1989) Rape, Burglay Journal of awantitative criminology, vol.4.No. 3. pp 2.4.